

Katarzyna Klimczak

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
<https://orcid.org/0000-0002-6002-1167>

Europejski Jednolity Format Sprawozdawczy (ESEF): aktualne założenia oraz planowane zmiany

Streszczenie

Od kilku lat roczne raporty finansowe spółek notowanych na regulowanych rynkach kapitałowych Unii Europejskiej są przygotowywane z wykorzystaniem XBRL, zgodnie z założeniami European Single Electronic Format (ESEF). W ostatnim czasie prowadzone są działania zmierzające w kierunku modyfikacji tych założeń. W artykule scharakteryzowano aktualne i rozważane nowe rozwiązania w ramach ESEF w celu identyfikacji najważniejszych planowanych zmian oraz określenia możliwych konsekwencji zmodyfikowanych zasad raportowania.

Słowa kluczowe: ESEF, XBRL, roczny raport finansowy, sprawozdanie finansowe, Unia Europejska
Kody klasyfikacji JEL: M4, G1

1. Wprowadzenie

Koncepcja elektronicznego raportowania weszła formalnie do europejskiego ustawodawstwa za pośrednictwem Dyrektywy 2013/50/UE z dnia 22 października 2013 roku zmieniającej Dyrektywę 2004/109/WE w sprawie harmonizacji wymogów dotyczących przejrzystości informacji o emitentach, których papiery wartościowe dopuszczane są do obrotu na rynku

regulowanym [Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/50/UE]. Zapisano w niej, że „ujednolicony elektroniczny format sprawozdawczy byłby bardzo korzystny dla emitentów, inwestorów i właściwych organów, ponieważ uprościłby sprawozdawczość oraz ułatwił dostępność, analizę i porównywalność rocznych sprawozdań finansowych. Dlatego przygotowywanie rocznych sprawozdań finansowych w jednolitym elektronicznym formacie sprawozdawczym powinno być obowiązkowe ze skutkiem od dnia 1 stycznia 2020 r., pod warunkiem, że Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (European Securities and Markets Authority, ESMA) dokona analizy kosztów i korzyści. ESMA powinna opracować projekt regulacyjnych standardów technicznych do przyjęcia przez Komisję, które określałyby elektroniczny format sprawozdawczy, przy należyтым uwzględnieniu obecnych i przyszłych możliwości technologicznych, takich jak eXtensible Business Reporting Language (XBRL)” [Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/50/UE, pkt 26].

Realizując postanowienia dyrektyw, ESMA podjęła działania zmierzające w kierunku opracowania regulacyjnych standardów technicznych dotyczących europejskiego jednolitego formatu sprawozdawczego [Klimczak, 2019a]. Działania te obejmowały przede wszystkim analizy kosztów i korzyści [ESMA, 2015b; 2016], konsultacje publiczne [ESMA, 2015a] oraz testy terenowe [ESMA, 2017a]. 18 grudnia 2017 roku ESMA opublikowała raport końcowy, w którym uwzględniono ostateczną wersję technicznych standardów dotyczących europejskiego jednolitego formatu elektronicznego [ESMA, 2017b].

17 grudnia 2018 roku zostało wydane rozporządzenie Komisji Europejskiej określające jednolity elektroniczny format sprawozdawczy stosowany do sporządzania rocznych sprawozdań finansowych przez emitentów zgodnie z założeniami zmienionej Dyrektywy 2004/109/WE, uwzględniające regulacyjne standardy techniczne opracowane przez ESMA [Rozporządzenie UE 2018/815].

W efekcie realizacji postanowień Dyrektywy roczne raporty finansowe spółek giełdowych notowanych na rynkach regulowanych Unii Europejskiej są od kilku lat obowiązkowo sporządzane w jednolitym elektronicznym formacie sprawozdawczym, tzw. European Single Electronic Format (ESEF). Podstawę techniczną ESEF stanowi standard XBRL (eXtensible Business Reporting Language). XBRL jest językiem przeznaczonym do komunikacji informacji biznesowych, dostarczającym ustrukturyzowanych, czytelnych maszynowo danych. Standard jest stosowany w sprawozdawczości finansowej, podatkowej, ubezpieczeniowej, bankowej, statystycznej [Klimczak, 2018; 2019b; 2023]. Zastosowanie XBRL na potrzeby raportowania na rynkach kapitałowych może zwiększać zdolności przetwarzania i analizowania danych przez ich użytkowników [Hodge i in., 2004; Janvrin i in., 2013], korzystnie wpływać na pracę analityków rynkowych [Liu i in., 2014; Liu i O’Farrell, 2013; Ly, 2012], prowadzić do zmniejszenia asymetrii informacyjnej [Cong i in., 2014; Geiger i in., 2014; Yoon i in., 2011], zmniejszać koszt kapitału własnego [Chen i in., 2015], zwiększać płynność akcji [Liu i in., 2017; Sassi i in., 2021], zwiększać efektywność informacyjną oraz zmniejszać ryzyko informacyjne na rynku kapitałowym [Kim i in., 2012].

Obecnie ESMA pracuje nad modyfikacją zasad ESEF. Nie jest rozważana zmiana samego standardu technicznego – na potrzeby raportowania finansowego nadal będzie wykorzystywany XBRL, natomiast weryfikowane są zasady dotyczące zakresu i sposobu oznaczania raportu finansowego.

Celem artykułu jest porównanie aktualnych i planowanych zasad elektronicznego raportowania finansowego na europejskich rynkach kapitałowych oraz próba określenia możliwych konsekwencji nowych rozwiązań.

2. ESEF – aktualne założenia merytoryczne

Według pierwotnych założeń obowiązek przygotowania rocznych raportów finansowych przez spółki giełdowe notowane na regulowanych rynkach kapitałowych Unii Europejskiej zgodnie z założeniami ESEF miał wejść w życie już dla raportów za lata obrotowe rozpoczynające się w 2020 r. Jednak ze względu na pandemię COVID-19 w grudniu 2020 r. Parlament Europejski i Rada dały możliwość państwom członkowskim odroczenia obowiązkowego przejścia na ESEF o rok. W efekcie część spółek europejskich opublikowała swoje pierwsze raporty ESEF w 2021 roku, pozostałe uczyniły to w 2022 roku.

Zgodnie z wymaganiami regulacyjnych standardów dotyczących ESEF wszystkie roczne sprawozdania finansowe muszą być sporządzone w formacie XHTML. W przypadku gdy roczne raporty zawierają skonsolidowane sprawozdania finansowe sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF), emitenci muszą znakować te skonsolidowane sprawozdania finansowe etykietami XBRL. Na potrzeby ESEF wykorzystywana jest taksonomia przygotowana przez Fundację Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (czyli taksonomia MSSF) z rozszerzeniami zaproponowanymi przez ESMA. Znaczniki XBRL powinny być osadzone w dokumencie XHTML przy użyciu Inline XBRL¹. Podstawowe elementy sprawozdania finansowego (sprawozdanie z sytuacji finansowej, sprawozdanie z zysków lub strat i innych całkowitych dochodów, sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym oraz sprawozdanie z przepływów pieniężnych) muszą być oznaczone szczegółowo. Poza podstawowymi elementami sprawozdania finansowego ESEF przewiduje oznaczanie informacji dodatkowej (za pomocą bloków tekstu)² [Rozporządzenie UE 2018/815, art. 4, 6].

Emitenci zarejestrowani w państwach członkowskich Unii Europejskiej mogą znakować wszystkie części swoich rocznych raportów finansowych, jeżeli stosują język znaczników XBRL oraz taksonomię specyficzną dla tych części, pod warunkiem, że taksonomia ta jest

¹ Inline XBRL umożliwia wyświetlanie informacji (pierwotnie przechowywanych w formacie XBRL) w dokumencie HTML/XHTML. Inline XBRL łączy dwie formy prezentacji – czytelną dla człowieka (XHTML możliwy do odczytania za pomocą przeglądarki internetowej) oraz czytelną maszynowo (ustrukturyzowane dane w XBRL zaszyte w XHTML).

² Blok tekstu jest typem elementu, który zawiera w sobie (w jednej pozycji) większą ilość informacji np. zdanie, wiele zdań, cały fragment tekstu, tabelę. Bloki tekstowe są pozycjami nienumerycznymi.

zapewniona przez państwo członkowskie, w którym są zarejestrowani [Rozporządzenie UE 2018/815, art. 5].

Poniżej przedstawiono syntetyczną charakterystykę zasad przygotowania sprawozdania finansowego według ESEF [Rozporządzenie UE 2018/815, Załącznik II i IV].

Emitenci muszą znakować wszystkie liczby w zadeklarowanej walucie ujawnione w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, sprawozdaniu z zysków lub strat i innych całkowitych dochodów, sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym oraz sprawozdaniu z przepływów pieniężnych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym sporządzonym zgodnie z MSSF.

Należy znakować wszystkie ujawnienia dokonane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym sporządzonym zgodnie z MSSF lub dokonane poprzez zamieszczenie w tym sprawozdaniu odniesień do innych części rocznych sprawozdań finansowych, które odpowiadają elementom wyspecyfikowanym przez ESMA³. Emitenci mogą znakować pozostałe informacje prezentowane w skonsolidowanych sprawozdaniach finansowych sporządzonych zgodnie z MSSF (spoza listy obowiązkowych znaczników).

Przy znakowaniu ujawnień należy stosować element taksonomii podstawowej o znaczeniu rachunkowym najbliższym znakowanemu ujawnieniu. W przypadku gdy wydaje się, że istnieje wybór między różnymi elementami taksonomii podstawowej, emitenci powinni wybrać element o najwęższym znaczeniu/zakresie rachunkowym. Jeżeli najbliższy element taksonomii podstawowej mógłby błędnie przedstawiać znaczenie rachunkowe oznaczanego ujawnienia, należy utworzyć tzw. rozszerzenie (element taksonomii rozszerzonej) i wykorzystać je do oznaczenia danego ujawnienia.

Podstawowe reguły tworzenia rozszerzeń przewidziane w ESEF zestawiono w tabeli 1.

Wdrożenie opisanych powyżej założeń było podzielone na dwa etapy. Obowiązek oznaczania podstawowych elementów sprawozdania finansowego dotyczył raportów za lata obrotowe rozpoczynające się w roku 2020 lub 2021⁴, natomiast obowiązek oznaczania not objął raporty finansowe za lata obrotowe rozpoczynające się od 2022 roku.

Tabela 1. Reguły tworzenia rozszerzeń taksonomii zgodnie z ESEF

Obszar	Zasady/Wymagania
Znaczenie i zakres elementów rozszerzonych	Utworzone elementy taksonomii rozszerzonej nie mogą powielać znaczenia ani zakresu żadnego z elementów taksonomii podstawowej; muszą identyfikować twórcę danego elementu.
Zasady tworzenia etykiet dla rozszerzonych elementów	Etykiety dla elementów taksonomii rozszerzonej powinny odpowiadać znaczeniu rachunkowemu i zakresowi pojęć biznesowych. Etykiety powinny być tworzone w języku odpowiadającym językowi rocznego sprawozdania finansowego. Zaleca się dodawanie etykiet w innych językach.

³ Lista obowiązkowych znaczników obejmuje dwie grupy elementów: jedna składa się z dziesięciu znaczników zawierających informacje identyfikujące jednostkę raportującą (m.in. nazwa jednostki, siedziba, państwo rejestracji itd.), zaś druga to ponad 200 znaczników dotyczących opisu zasad (polityki) rachunkowości oraz innych ujawnień (m.in. dodatkowych informacji na temat różnych pozycji aktywów, pasywów, przychodów, kosztów).

⁴ Jeśli dane Państwo członkowskie skorzystało z odroczenia obowiązku ze względu na pandemię.

Obszar	Zasady/Wymagania
Warstwy powiązań w taksonomii	Każdy element taksonomii rozszerzonej stosowany do znakowania ujawnień w rocznym sprawozdaniu finansowym powinien być uwzględniony w co najmniej jednej hierarchii warstwy powiązań prezentacji i warstwy powiązań definicji w taksonomii rozszerzonej. Warstwy powiązań obliczeń w taksonomii rozszerzonej powinny być wykorzystywane w celu dokumentowania zależności arytmetycznych między numerycznymi elementami taksonomii podstawowej lub rozszerzonej, w szczególności w odniesieniu do zależności arytmetycznych między elementami taksonomii podstawowej lub rozszerzonej ze sprawozdania z sytuacji finansowej, sprawozdania z zysków lub strat i innych całkowitych dochodów, sprawozdania ze zmian w kapitale własnym oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych.
Elementy taksonomii rozszerzonej podlegające zakotwiczeniu	Zakotwiczeniu podlegają elementy taksonomii rozszerzonej służące do znakowania: • sprawozdania z sytuacji finansowej, • sprawozdania z zysków lub strat i innych całkowitych dochodów, • sprawozdania ze zmian w kapitale własnym, • sprawozdania z przepływów pieniężnych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.
Zasady zakotwiczenia elementów taksonomii rozszerzonej	Elementy taksonomii rozszerzonej muszą być zakotwiczone do co najmniej jednego elementu taksonomii podstawowej. Element taksonomii rozszerzonej jest przypisywany do elementu taksonomii podstawowej o szerszym znaczeniu rachunkowym lub zakresie najbardziej zbliżonym do danego elementu. Określana jest zależność między danym elementem taksonomii rozszerzonej a danym elementem taksonomii podstawowej w warstwie powiązań definicji w taksonomii rozszerzonej. Element taksonomii rozszerzonej ukazany jest jako cel tej zależności. Możliwe jest zakotwiczenie elementu taksonomii rozszerzonej do elementu taksonomii podstawowej lub elementów o węższym znaczeniu rachunkowym lub zakresie najbardziej zbliżonym do danego elementu. Określana jest zależność między danym elementem taksonomii rozszerzonej a danym elementem lub elementami taksonomii podstawowej w warstwie powiązań definicji w taksonomii rozszerzonej. Element taksonomii rozszerzonej ukazany jest jako źródło tej zależności. W przypadku gdy element taksonomii rozszerzonej łączy w sobie szereg elementów taksonomii podstawowej, zakotwicza się go do każdego z tych elementów taksonomii podstawowej, z wyjątkiem wszelkich elementów taksonomii podstawowej, które zasadnie uznaje się za nieistotne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenie UE 2018/815 [Załącznik IV].

3. ESEF – projektowane nowe założenia merytoryczne

Od pewnego czasu trwają prace nad zmianami dotyczącymi założeń raportowania w świetle ESEF. W grudniu 2024 roku ESMA opublikowała dokument konsultacyjny dotyczący regulacyjnych standardów technicznych określających zasady oznaczania na potrzeby sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju i zmieniających zasady oznaczania skonsolidowanych sprawozdań finansowych według MSSF oraz w sprawie zmian regulacyjnych standardów technicznych dotyczących europejskiego elektronicznego punktu dostępu [ESMA, 2024a].

W odniesieniu do sprawozdawczości finansowej rozważane są różne warianty, począwszy od braku jakichkolwiek zmian do aktualnych regulacji, poprzez kolejne scenariusze zakładające

coraz większy zakres i szczegółowość oznaczania informacji w raportach finansowych, ze wskazaniem opcji preferowanych przez twórców regulacji.

Poniżej przedstawiono skrócony opis rozwiązań dotyczących formatu ESEF, które według zaleceń ESMA mają stanowić jego ostateczną wersję, uwzględniając wszystkie planowane etapy wdrożenia [ESMA, 2024b, Załącznik II].

Po pierwsze, oznaczane będą wszystkie liczby w zadeklarowanej walucie ujawnione w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, sprawozdaniu z zysków lub strat i innych całkowitych dochodów, sprawozdaniu ze zmian w kapitale własnym oraz sprawozdaniu z przepływów pieniężnych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym sporządzonym zgodnie z MSSF.

Po drugie, oznaczane powinny być informacje ujawnione w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym sporządzonym zgodnie z MSSF lub dokonane poprzez odniesienie w nim do innych części rocznych raportów finansowych, które odpowiadają elementom wskazanym przez ESMA⁵.

Po trzecie, oznaczane będą noty do sprawozdania finansowego – wszystkie oddzielnie i indywidualnie identyfikowalne zasady rachunkowości oraz inne noty objaśniające, a także wszystkie tabele ujawnione w informacji dodatkowej, które zawierają ustrukturyzowane, szczegółowe informacje istotne z punktu widzenia danej polityki rachunkowości. Powinny być ustanawiane powiązania między oznaczonymi zasadami rachunkowości i tabelami, a odpowiadającymi im elementami XBRL w podstawowym sprawozdaniu finansowym, przy wykorzystaniu odpowiednich mechanizmów oferowanych przez standard XBRL w celu dokładnego powiązania elementów.

Szczegółowe zasady dotyczące oznaczania not zestawiono w tabeli 2.

W przypadku gdy podstawowa taksonomia nie zawiera określonego elementu lub mechanizmu oznaczania odpowiednich ujawnień specyficznych dla danego podmiotu, lub w przypadku, gdy najbliższy element podstawowej taksonomii MSSF błędnie odzwierciedlałby księgowe znaczenie ujawnionych informacji, raportujący musi utworzyć element rozszerzonej taksonomii w celu oznaczenia danego ujawnienia. Każdy element należy zakotwiczyć do elementu podstawowej taksonomii o znaczeniu księgowym najbliższym ujawnieniu, które ma być oznaczone. Tworzenie rozszerzeń taksonomii powinno być ograniczone do minimum i stosowane tylko wtedy, gdy jest to absolutnie konieczne do oznaczenia istotnych i niezbędnych informacji, jeżeli najbliższy podstawowy element taksonomii zniekształcałby znaczenie księgowe [ESMA, 2024b, Załącznik IV].

Podobnie jak w przypadku pierwotnego kształtu ESEF, również dla zmienionych rozwiązań przewidywane są dwa etapy wdrożenia. W pierwszym kroku emitenci zobligowani będą do otagowania wszystkich not zgodnie z zasadą kompletności ujawnień, ale będzie to tagowanie za pomocą bloków tekstu, zaś w kolejnym kroku, dwa lata po wejściu w życie zmienio-

⁵ Lista znaczników zawiera jedynie kilkanaście pozycji i obejmuje przede wszystkim dane identyfikujące podmiot raportujący (m.in. nazwę spółki, siedzibę, adres, oprogramowanie wykorzystane w celu przygotowania raportu, nazwę firmy audytorskiej).

nych pierwszych zasad oznaczania, konieczne będzie już szczegółowe oznaczanie not [ESMA, 2024b, Załącznik II].

Tabela 2. Zasady oznaczania not do skonsolidowanego sprawozdania finansowego w nowym, proponowanym kształcie ESEF

Obszar	Założenia/Wymagania
Kolejność prezentacji informacji w notach	Informacje w notach powinny być prezentowane w kolejności pozycji z bilansu oraz rachunku zysków i strat.
Zakres informacji w notach podlegający oznaczaniu	Wszystkie zasady rachunkowości i inne noty objaśniające uznaje się za istotne i należy je oznaczyć.
Mapowanie not z elementami podstawowej taksonomii	Każda zasada (polityka) rachunkowości i inna nota objaśniająca, które można indywidualnie i oddzielnie zidentyfikować w informacji dodatkowej (np. poprzez ustanowienie sekcji lub podsekcji w informacji dodatkowej), powinny być oznaczone jednym elementem podstawowej taksonomii (w tym elementami powszechnej praktyki), który najlepiej reprezentuje najbliższe/najwyższe znaczenie i/lub zakres kategorii rachunkowości.
Liczba oznaczeń	Zasady rachunkowości i inne noty objaśniające powinny, w miarę możliwości, być oznaczone tylko raz, z jednym podstawowym elementem taksonomii, który najlepiej odzwierciedla księgowe lub biznesowe znaczenie ujawnionych informacji. Jeżeli jednak w ramach opisu jakiejś zasady (polityki) rachunkowości lub innej noty wyjaśniającej zawarte są informacje odpowiadające różnym odrębnym możliwym do zidentyfikowania zasadom (polityce) rachunkowości lub innym wyraźnym możliwym do zidentyfikowania informacjom, mogą być zastosowane bardziej szczegółowe elementy taksonomii, o ile są one dostępne w podstawowej taksonomii, w celu odzwierciedlenia najbliższego lub najwyższego znaczenia księgowego tych informacji. Tam, gdzie to możliwe, należy unikać zagnieżdżenia lub umieszczania wielu znaczników w ramach indywidualnie identyfikowalnych zasad rachunkowości lub innych not wyjaśniających. Jeżeli cała polityka rachunkowości lub inna informacja dodatkowa objaśniająca są oznaczone przy użyciu bardziej szczegółowych elementów podstawowej taksonomii, można pominąć dodatkowe oznaczenie przy użyciu szerszego elementu taksonomii.
Oznaczanie tabel	Każda tabela ujawniona w notach do skonsolidowanego sprawozdania finansowego sporządzonego zgodnie z MSSF powinna być odrębnie i indywidualnie oznaczona. Dokonując tych oznaczeń należy stosować odpowiednie wymagania techniczne XBRL dotyczące oznaczania tabel oraz stosować odpowiednie atrybuty stylu dla podstawowego kodu XHTML, tak aby zapewnić prawidłowe wyświetlanie oznaczonej tabeli, a także tworzyć powiązania pomiędzy tabelami a odpowiadającymi im elementami XBRL w podstawowych sprawozdaniach finansowych przy użyciu odpowiednich relacji zdefiniowanych w podstawowej taksonomii MSSF.
Szczegółowe oznaczanie not	Docelowo, konieczne będzie oznaczanie wszystkich elementów liczbowych, w tym m.in. wartości pieniężnych, ułamków dziesiętnych, dat, liczb całkowitych, procentów, a także elementów za pomocą wartości logicznych i wyliczeń zgodnie z odpowiednimi wymogami technicznymi. W przypadku gdy w informacji dodatkowej do skonsolidowanego sprawozdania finansowego sporządzonego zgodnie z MSSF prezentowane będą tabele, należy ograniczyć oznaczenia do kwot wyrażonych w zadeklarowanej walucie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ESMA [2024b, Załącznik II i IV].

4. Analiza proponowanych zmian w założeniach ESEF

Jak wynika z przedstawionego powyżej opisu aktualnych i proponowanych założeń ESEF, podstawowe zasady dotyczące oznaczania sprawozdania z sytuacji finansowej, sprawozdania z zysków lub strat i innych całkowitych dochodów, sprawozdania ze zmian w kapitale własnym oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych zostaną utrzymane, natomiast istotnej zmianie ulegną zasady oznaczania not do sprawozdania finansowego.

Wydaje się, że do najistotniejszych zmian w obszarze oznaczania informacji dodatkowej można zaliczyć rezygnację z obowiązkowej listy znaczników, zasadę kompletności ujawnień oraz szczegółowe oznaczanie elementów liczbowych w notach.

Rewizja zasad przygotowywania cyfrowej wersji not do sprawozdania finansowego nie jest przypadkowa, bowiem spośród wszystkich elementów sprawozdania finansowego to właśnie wobec informacji dodatkowej pojawia się najwięcej zarzutów ze strony różnych grup interesariuszy. Jak wskazuje sama ESMA, cały proces digitalizacji not do sprawozdania finansowego jest oceniany przez sporządzających raporty finansowe jako skomplikowany i uciążliwy, zaś odbiorcy sprawozdań finansowych nie odczuwają dodatkowych korzyści wynikających z ustrukturyzowania tych danych [ESMA, 2024b, s. 42–43]. Źródeł tej złożoności można upatrywać zarówno w samych zasadach raportowania przewidzianych w ESEF, jak i w naturze informacji, które są objęte procesem. Ani przepisy ESEF, ani same źródłowe MSSF nie narzucają określonej struktury i uporządkowania informacji dodatkowej. ESEF dostarcza listę obowiązkowych informacji, które powinny być otagowane, nie proponuje jednak określonej hierarchii tych elementów obowiązkowych oraz ich wzajemnej relacji. Na liście obowiązkowych pozycji są zarówno szersze pojęcia (obejmujące czasem nawet całą informację dodatkową), jak i węższe, wpisane w pojemniejsze pod względem znaczeniowym kategorie, ale jednocześnie stanowiące odrębne elementy obowiązkowe. Otagowanie not wymaga zatem bardzo indywidualnego podejścia ze strony wszystkich stron zaangażowanych w przygotowanie raportu, nie tylko podmiotu raportującego, ale również biegłych rewidentów oraz dostawców oprogramowania używanego do przygotowania sprawozdania w standardzie XBRL. Drugą sprawą jest sama natura informacji zawartych we wprowadzeniu do sprawozdania finansowego oraz w notach – są to informacje częściowo opisowe, częściowo liczbowe, obejmujące różne typy danych i ich cyfrowe odzwierciedlenie jest bardziej skomplikowane w porównaniu do pojedynczych konceptów liczbowych (np. pozycji przychodów w rachunku zysków i strat czy pozycji aktywów w bilansie). Poszczególne bloki tekstowe mogą zawierać akapity, tabele, wykresy, obrazy lub dowolną inną zawartość, bez ograniczeń rozmiaru zawartości, mogą obejmować pojedyncze zdanie, akapit, całą stronę, a nawet wiele stron treści. Wszystko to wpływa na czytelność ujawnień, szczególnie w przypadku ich analizy w oderwaniu od dokumentu źródłowego.

W obliczu opisanych wyżej problemów można zastanawiać się, czy proponowane zmiany dotyczące zasad znakowania not je ograniczą, a jeśli tak, to w jakim stopniu.

Niewątpliwie jedną z najważniejszych zmian w pierwszym etapie obowiązywania zaktualizowanego ESEF będzie rezygnacja z listy obowiązkowych znaczników (poza krótką

listą elementów, identyfikujących podmiot raportujący). Według ESMA to właśnie rezygnacja z wykazu znaczników uprości w znacznym stopniu wymagania dotyczące oznaczania informacji dodatkowej [ESMA, 2024b, s. 78–84]. Z pewnością można spodziewać się, że odejście od narzuconej listy wyeliminuje konieczność żmudnego mapowania merytorycznego fragmentów informacji dodatkowej z obowiązkowymi znacznikami o różnym poziomie szczegółowości z obowiązkowej listy. Jednak wydaje się, że można tutaj mówić tylko o częściowym uproszczeniu wymagań dotyczących oznaczania not, ponieważ w miejsce listy obowiązkowych znaczników wejdzie zasada kompletności oznaczeń, a z nią określone uwarunkowania i trudności. Każde ujawnienie w notach będzie musiało zostać oznaczone, zatem każdy fragment informacji dodatkowej musi być zmapowany z jakimś elementem podstawowej taksonomii (zgodnie z założeniami ma to być element o najbliższym znaczeniu księgowym). Co prawda, nie będzie tu już konieczności przeszukiwania listy znaczników i filtrowania pod jej kątem informacji dodatkowej, ale za to mogą pojawić się inne trudności, np. w sytuacji braku odpowiednika w taksonomii podstawowej, za pomocą którego można byłoby oznaczyć fragment noty, i konieczności stworzenia rozszerzenia (obecnie raportujący obowiązkowo oznaczają tylko te fragmenty informacji dodatkowej, które znajdują się na liście obowiązkowych oznaczeń, po zmianie będą musiały być oznaczone wszystkie noty).

Rezygnacja z listy obowiązkowych znaczników jest ważnym elementem proponowanych zmian również dlatego, że ma doprowadzić do ograniczenia nakładania się oraz powielania informacji z wykorzystaniem elementów o różnym poziomie szczegółowości. Dla każdej oznaczanej noty raportujący zadecyduje, z jakim elementem taksonomii podstawowej ją powiązać i co do zasady zalecane jest jednokrotne oznaczenie. Wydaje się, że to rozwiązanie jest bardzo ważne z punktu widzenia odbiorców cyfrowych raportów, dla których wielokrotnie oznaczone noty (będące przede wszystkim konsekwencją aktualnie obowiązującej listy wymaganych znaczników) powodują chaos w interpretacji ujawnień oraz zaburzają możliwości porównywania tych danych pomiędzy podmiotami raportującymi. Można zakładać, że brak listy obowiązkowych znaczników w połączeniu z zaleceniem jednokrotnego oznaczenia może wyeliminować, a przynajmniej ograniczyć problem nadmiernego oznaczania tych samych fragmentów informacji.

Twórcy regulacji przyznają, że jednym z zagrożeń związanych z odejściem od listy obowiązkowych znaczników może być zmniejszenie liczby znaczników wykorzystanych w raportach finansowych do otagowania bloków tekstowych, co w konsekwencji doprowadzi do zredukowania treści czytelnych maszynowo [ESMA, 2024b, s. 80].

I rzeczywiście, wydaje się, że założenie mapowania do najbardziej zbliżonego elementu taksonomii podstawowej i pozostawienie raportującym swobody w zakresie szczegółowości tego elementu, z którym odbywa się powiązanie, spowoduje, że raportujący mogą wybierać elementy bardziej ogólne, mapować jednym blokiem szersze fragmenty informacji dodatkowej itd. To nie zmieni samego zakresu treści czytelnych maszynowo (ponieważ bez względu na to, czy objęte szerszym, czy węższym pojęciowo znacznikiem, wszystkie informacje muszą

być tak czy inaczej oznaczone), ale może spowodować, że cyfrowe treści staną się mniej precyzyjne i mniej porównywalne.

Jednak nawet jeśli ten negatywny scenariusz się zrealizuje, to powyższe niedoskonałości będą w dużej części zrekompensowane w kolejnym etapie obowiązywania zmienionego ESEF, kiedy to nastąpi przejście do oznaczania na wyższym poziomie szczegółowości. Wtedy bowiem raportujący będą musieli nadal tagować blokowo opisowe części ujawnień, ale dodatkowo oznaczeniu będą podlegały wszystkie liczby w zadeklarowanej walucie, które pojawiają się w notach (a nie jak do tej pory tylko w podstawowych elementach sprawozdania finansowego). W efekcie zbiór zasobów cyfrowych zostanie zasilony potężnym strumieniem dodatkowych danych ustrukturyzowanych o wysokiej jakości (szczegółowych danych liczbowych).

Zastanawiając się nad planowanymi zmianami oraz ich konsekwencjami, warto zwrócić uwagę na to, że odejście od listy obowiązkowych znaczników na rzecz obowiązku oznaczania wszystkich informacji może wywrzeć spory wpływ na praktyki raportujących w zakresie tworzenia indywidualnych elementów taksonomii. Aktualnie rozszerzenia muszą być tworzone tylko w odniesieniu do podstawowych elementów sprawozdania finansowego (w sytuacji, kiedy w taksonomii podstawowej nie ma odpowiedniego elementu), natomiast nie ma obowiązku tworzenia rozszerzeń dla ujawnień w notach do skonsolidowanych sprawozdań finansowych. Jeśli raportujący ma w ramach not jakąś informację, która nie jest wymieniona w ramach listy obowiązkowych znaczników – nie ma obowiązku jej otagowania. Raportujący może natomiast dobrowolnie otagować daną notę, korzystając z elementu dostępnego w podstawowej taksonomii lub stworzyć rozszerzenie (nie ma obowiązku zakotwiczenia rozszerzeń w ramach not). Po zmianach, w przypadku braku odpowiedniego elementu w taksonomii podstawowej konieczne będzie stworzenie rozszerzenia (nie będzie można tego uniknąć tak jak teraz, po prostu pozostawiając dany element bez oznaczenia cyfrowego, ponieważ każda informacja będzie musiała być otagowana). Co więcej, każde rozszerzenie będzie musiało być zakotwiczone (aktualnie zakotwiczone są tylko rozszerzenia dotyczące podstawowych elementów sprawozdania finansowego). Wydaje się, że w konsekwencji w raportach finansowych może pojawić się więcej rozszerzeń (przede wszystkim wobec obowiązku otagowania wszystkich zasad rachunkowości i not), zaś sam proces ich tworzenia może być bardziej złożony (m.in. ze względu na obowiązek zakotwiczenia wszystkich elementów), co nie pozostanie bez wpływu zarówno na pracochłonność przygotowania sprawozdania przez raportujących, jak i na odbiór danych przez użytkowników (przede wszystkim w zakresie porównywalności danych). Jednak ostateczne ukształtowanie tego aspektu raportowania oraz siła jego oddziaływania na walory użytkowe danych wyjściowych może zależeć od wielu czynników, m.in. od podejścia raportujących do tagowania not⁶, od architektury taksonomii podstawowej⁷, od skuteczności zaplanowanych mechanizmów mających na celu zapobieganie tworzeniu zbędnych rozszerzeń.

⁶ W sytuacji, kiedy raportujący będą zwolnieni z obowiązku trzymania się narzuconego wykazu znaczników, sami zdecydować o szczegółowości oznaczania – mogą wybierać ogólny lub bardziej szczegółowy sposób oznaczania informacji.

⁷ Konieczność stworzenia rozszerzenia pojawia się tylko wtedy, kiedy w taksonomii podstawowej brakuje standardowego elementu, za pomocą którego można byłoby oznaczyć daną treść. A więc zakres rozszerzeń,

5. Podsumowanie

Przeprowadzona analiza aktualnych i planowanych założeń ESEF pozwoliła na wyłonienie głównych zmian, które mogą mieć istotny wpływ na cyfrowe odzwierciedlenie rocznych raportów finansowych spółek giełdowych w Unii Europejskiej. Należy do nich przede wszystkim odejście od listy wyselekcjonowanych, obowiązkowych znaczników na rzecz zasady kompletności ujawnień oraz wprowadzenie obowiązku szczegółowego oznaczania wartości liczbowych.

Zdaniem autorki nowe regulacje spowodują, że proces przygotowania raportu rocznego w XBRL będzie dla podmiotów raportujących bardziej wymagający – nie tylko w początkowym okresie obowiązywania nowych zasad, ale również w kolejnych latach – przede wszystkim ze względu na zasadę kompletnego tagowania not i szczegółowego oznaczania liczb w notach. I nie zmieni tego ani odejście od mapowania not z obowiązkowymi znacznikami, ani rozłożenie wdrożenia nowych reguł na etapy – po osiągnięciu docelowego kształtu zmienionego ESEF proces przygotowania raportu będzie bardziej pracochłonny niż obecnie.

Jednym z głównych motywów stojących za rozważaniem zmian w obowiązujących zasadach elektronicznego raportowania finansowego na europejskich rynkach kapitałowych jest chęć zwiększenia wartości użytkowej raportów ESEF dla ich odbiorców. W związku z tym zaplanowano działania mające na celu uporządkowanie struktury informacji dodatkowej, ograniczenie nakładających się oznaczeń, poprawę formatowania treści z myślą o ich wizualnym odbiorze itd. Ponadto, zaproponowano szczegółowe oznaczanie liczb w notach do sprawozdań finansowych. Czy zaplanowane rozwiązania okażą się wystarczająco efektywne, aby przynieść realne korzyści odbiorcom raportów, i czy zrekompensują dodatkowe wysiłki po stronie przygotowujących sprawozdania finansowe – czas pokaże. Doświadczenia z dotychczasowego funkcjonowania ESEF w jego pierwotnym kształcie wskazują, że wielu konsekwencji przyjmowanych rozwiązań nie sposób przewidzieć – pomimo długotrwałych konsultacji i analiz poprzedzających wdrożenie regulacyjnych standardów technicznych dotyczących ESEF, przyjęte rozwiązania nie do końca się sprawdziły (m.in. stąd próby ich modyfikacji).

Na zakończenie warto podkreślić, że na ten moment żadne zmiany dotyczące ESEF nie są jeszcze przesądzone. Zakończono zbieranie uwag dotyczących proponowanych założeń w ramach publicznych konsultacji i dopiero po ich analizie ESMA opublikuje sprawozdanie końcowe zawierające zasady elektronicznego raportowania finansowego. Kolejnym krokiem będzie przedłożenie projektów standardów technicznych do zatwierdzenia Komisji Europejskiej.

które ostatecznie pojawiają się w ramach raportowania cyfrowego, zależy w dużej mierze od stopnia dostosowania zawartości taksonomii podstawowej do potrzeb sprawozdawczych podmiotów raportujących. Warto zauważyć, że taksonomia, na której opiera się ESEF, podlega corocznej aktualizacji, której celem jest m.in. jak najlepsze odzwierciedlenie rzeczywistych praktyk sprawozdawczych.

Bibliografia

Akty prawne

1. Dyrektywa 2004/109/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie harmonizacji wymogów dotyczących przejrzystości informacji o emitentach, których papiery wartościowe dopuszczane są do obrotu na rynku regulowanym oraz zmieniająca dyrektywę 2001/34/WE, Dz.U. L 390/38 z 31.12.2004.
2. Dyrektywa 2013/50/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 października 2013 r. zmieniająca dyrektywę 2004/109/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie harmonizacji wymogów dotyczących przejrzystości informacji o emitentach, których papiery wartościowe dopuszczane są do obrotu na rynku regulowanym, dyrektywę 2003/71/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie prospektu emisyjnego publikowanego w związku z publiczną ofertą lub dopuszczeniem do obrotu papierów wartościowych oraz dyrektywę Komisji 2007/14/WE ustanawiającą szczegółowe zasady wdrożenia niektórych przepisów dyrektywy 2004/109/WE, Dz.U. L 294 z 6.11.2013.
3. Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2018/815 z dnia 17.12.2018 r. uzupełniające dyrektywę 2004/109/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących specyfikacji jednolitego elektronicznego formatu sprawozdawczego, Dz.U. L 143 z 29.5.2019.

Wydawnictwa zwarte

1. Klimczak, K. (2019a). Europejskie rynki kapitałowe u progu raportowania w standardzie XBRL – przegląd prac instytucji Unii Europejskiej nad jednolitym formatem sprawozdawczym. W: *Rachunkowość finansowa w zarządzaniu jednostkami gospodarczymi* (s. 244–260), S. Hońko, A. Lulek (red.). Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
2. Klimczak K. (2023). Instrument rachunkowości w biznesowym komunikowaniu się: XBRL – rozszerzalny język sprawozdawczości biznesowej. W: *Kolonizacja rachunkowości - obszary, narzędzia, perspektywy* (s. 259–270), A. Karmańska (red.). Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH.

Artykuły naukowe

1. Chen, S., Harris, L., Li, W., Wu, D. (2015). How Does XBRL Affect the Cost of Equity Capital? Evidence from an Emerging Market, *Journal of International Accounting Research*, 14(2), s. 123–145.
2. Cong, Y., Hao, J., Zou, L. (2014). The Impact of XBRL Reporting on Market Efficiency. *Journal of Information Systems*, 28(2), s. 181–207.
3. Geiger, M.A., North, D.S., Selby, D.D. (2014). Releasing Information in XBRL: Does It Improve Information Asymmetry for Early U.S. Adopters?, *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 18(4), s. 66–83.
4. Hodge, F.D., Kennedy, J.J., Maines, L.A. (2004). Does Search-Facilitating Technology Improve the Transparency of Financial Reporting? *The Accounting Review*, 79(3), s. 687–703.

5. Janvrin, D.J., Pinsker, R.E., Mascha, M.F. (2013). XBRL-Enabled, Spreadsheet, or PDF? Factors Influencing Exclusive User Choice of Reporting Technology, *Journal of Information Systems*, 27(2), s. 35–49.
6. Kim, J.W., Lim, J.H., No, W.G. (2012). The Effect of First Wave Mandatory XBRL Reporting Across the Financial Information Environment, *Journal of Information Systems, American Accounting Association*, 26(1), s. 127–153.
7. Klimczak, K. (2018). Koszty oraz uwarunkowania implementacji XBRL jako standardu raportowania finansowego na rynkach kapitałowych, *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, 98(154), s. 107–121.
8. Klimczak, K. (2019b). Korzyści wynikające z zastosowania XBRL na potrzeby raportowania na rynkach kapitałowych w świetle stanowisk nadzorców rynków oraz badań naukowych, *Folia Oeconomica, Acta Universitatis Lodziensis*, 1(340), s. 57–72.
9. Liu, Ch., Luo, X., Wang, F.L. (2017). An Empirical Investigation on the Impact of XBRL Adoption on Information Asymmetry: Evidence from Europe, *Decision Support Systems*, 93, s. 42–50.
10. Liu, C., O’Farrell, G. (2013). The Role of Accounting Values in the Relation between XBRL and Forecast Accuracy, *International Journal of Accounting & Information Management*, 21(4), s. 297–313.
11. Liu, C., Wang, T., Yao, L.J. (2014). XBRL’s Impact on Analyst Forecast Behavior: An Empirical Study, *Journal of Accounting and Public Policy*, 33(1), s. 69–82.
12. Ly, K. (2012). Extensible Business Reporting Language for Financial Reporting and Financial Analysts’ Activity: Early Evidence, *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 16(2), s. 25–44.
13. Sassi, W., Othman, H.B., Hussainey, K. (2021). The impact of mandatory adoption of XBRL on firm’s stock liquidity: a cross-country study, *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 19(2), s. 299–324.
14. Yoon, H., Zo, H., Ciganeck, A.P. (2011). Does XBRL Adoption Reduce Information Asymmetry? *Journal of Business Research*, 64, s. 157–163.

Materiały internetowe

1. ESMA (2015a). *Consultation Paper on the Regulatory Technical Standards on the European Single Electronic Format (ESEF)*, 25 September, 2015/ESMA/1463, 2015-1463_esma_consultation_paper_on_esef.pdf (dostęp: 28.07.2025).
2. ESMA (2015b). *Cost Benefit Analysis for the European Single Electronic Format (ESEF)*, Annex III to Consultation Paper Consultation Paper on the Regulatory Technical Standards on the ESEF. W: *Consultation Paper on the Regulatory Technical Standards on the European Single Electronic Format (ESEF)*, 25 September 2015, 2015/ESMA/1463, <https://www.esma.europa.eu/press-news/consultations/consultation-paper-european-single-electronic-format> (dostęp: 28.07.2025).
3. ESMA (2016). *The Cost-Benefit Analysis for the Regulatory Technical Standard on the European Single Electronic Format*, Annex IV to Feedback Statement on the Consultation Paper on the Regulatory Technical Standard on the European Single Electronic Format (ESEF). W: *Feedback Statement on the Consultation Paper on the Regulatory Technical Standard on the Euro-*

pean Single Electronic Format (ESEF), European Securities and Markets Authority, https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/2016-1668_esma_feedback_statement_on_the_rts_on_esef_0.pdf (dostęp: 28.07.2025).

4. ESMA (2017a). *Field Test Report*, Annex IV to Final Report on the RTS on the European Single Electronic Format. W: *Final Report on the RTS on the European Single Electronic Format*, 18 December 2017, ESMA32-60-204, https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma32-60-204_final_report_on_rts_on_esef.pdf (dostęp: 28.07.2025).
5. ESMA (2017b). *Final Report on the RTS on the European Single Electronic Format*, 18 December, ESMA32-60-204, https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma32-60-204_final_report_on_rts_on_esef.pdf (dostęp: 28.07.2025).
6. ESMA (2024a). Consultation Paper on the Regulatory Technical Standards (RTS) on the European Single Electronic Format (ESEF) defining marking up rules for sustainability reporting and revising the marking up rules for the Notes to the IFRS consolidated financial statements and, on the amendments to the RTS on the European Electronic Access Point (EEAP), 13 December, ESMA32-2009130576-3024, ESMA32-2009130576-3024 CP ESEF RTS – marking up rules for sustainability reports and financial notes and EEAP RTS (dostęp: 28.07.2025).
7. ESMA (2024b). Draft Commission Delegated Regulation (EU) amending the regulatory technical standard laid down in Delegated Regulation (EU) 2019/815 as regards the specification of the taxonomies for marking up the sustainability statements, including the disclosures provided for in Article 8 of Regulation (EU) 2020/852, within the single electronic reporting format and the markup requirements for IFRS consolidated financial statements. W: Consultation Paper on the Regulatory Technical Standards (RTS) on the European Single Electronic Format (ESEF) defining marking up rules for sustainability reporting and revising the marking up rules for the Notes to the IFRS consolidated financial statements and, on the amendments to the RTS on the European Electronic Access Point (EEAP), 13 December, ESMA32-2009130576-3024, ESMA32-2009130576-3024 CP ESEF RTS – marking up rules for sustainability reports and financial notes and EEAP RTS (dostęp: 28.07.2025).

European Single Electronic Format: Current Assumptions and Changes Planned

Abstract

For several years, annual financial reports of companies listed on regulated European Union capital markets have been prepared using XBRL, in accordance with the assumptions of the European Single Electronic Format (ESEF). Recently, there have been some actions taken to modify these assumptions. The article describes the current as well as new solutions within ESEF, identifies the most important changes planned and attempts to determine possible consequences of the modified reporting rules.

Keywords: ESEF, XBRL, annual financial report, financial statement, European Union
